

SPREGLEDANI

Levičarji

mag. Katarina Kesič Dimic, prof. def.

(objavljeno v reviji Viva, september 2005)

Anže je danes je odrasel in srečno poročen moški. Pri njem ne opazimo nič posebnega. Prvič, ko sem ga videla odpirati konzerve s švicarskim nožkom, pa mi najprej ni bilo jasno, zakaj mu gre tako zelo težko od rok. Saj je vendar tako preprosto. Ko sem mu ponudila pomoč, mu je bilo najprej malo nerodno, potem pa je le popustil. Tako sem tudi izvedela njegovo zgodbo. Anže je levičar. Rodil se je v družini, kjer so vsi desničarji. Zakaj to omenjam? Ker mu je bilo ravno zaradi tega še težje. Pa ne, da bi kdo od staršev kdaj zahteval od njega, da spremeni dominantnost roke; to sploh ne, saj so ga podpirali pri levoročnosti. Težje mu je bilo zato, ker ga določenih veščin ni znal nihče naučiti tako kot bi bilo treba. Vsi so ga učili po desničarsko. Tako si zelo dolgo ni znal zavezovati vezalk, zaradi česar mu je bilo nerodno pred vrstniki. Pri odklepanju vhodnih vrat je polomil nemalo ključev, tako da je oče vgradil posebno ključavnico z magnetnimi ključi (ki je bila mimogrede zelo draga), pa je tudi ta ključ zlomil tako, da ga je pol ostalo v ključavnici. V šoli je sedel s sošolko desničarko, vendar ju je učiteljica posedla napačno; tako da sta se ves čas rukala z njeno desno in njegovo levo roko. Učiteljica mu je za domačo nalogo vedno dajala vaje lepopisa, saj je težko razumela, da polovico besedila vedno pobriše za sabo. Prav tako takrat še ni bilo prilagojenih peres, tako da je uničil tudi nemalo teh. Z olajšanjem pripoveduje o srednji šoli, ko so lahko začeli pisati s kemičnim svinčnikom. Doživljal je take in drugačne more v »našem« desničarskem svetu. Z veseljem pa se spomni, kako je premagoval soigralce pri tenisu, ki niso nič vedeli o njegovi dominantni roki in jim je ves čas pošiljal bachhand udarce.

Mnogi starši so še vedno zaskrbljeni zaradi otrok, ki so levoročni. Skrbi jih, da v šoli ne bodo mogli delati, ali celo, da je levoročnost njihovih otrok posledica kake nevrološke okvare. Starši, ki so tudi sami levoročni, nikoli ne komplicirajo in znajo svojemu otroku zelo učinkovito pomagati.

Biti levoročen je preprosto normalno, razlika je le v tem, da so levičarji v manjšini, kot so na primer naravne blondinke, moški z višino nad 195 cm in ljudje z različnima barvama šarenic.

Statistike kažejo, da je okoli 10 - 15 % oseb v populaciji levoročnih. Med levičarji naj bi bilo tudi več moških kot žensk.

V preteklosti so imeli levičarji nemalo težav, saj je bila družba naravnana strogo proti njim. V davnih časih so levoročne otroke celo obtožili sodelovanja s čarovnicami, za časa naših babic pa so jih učitelji s šibo topli, če pri pisanju niso uporabljali »ta lepe roke«.

Danes študije celo kažejo, da je večina levičarjev bolj fleksibilnih pri rabi obeh rok kot desničarji. Samo pomislite na telefon z vrtečo številčnico, ročno nastavljive analogne zapestne ure, škarje, odpirачe konzerv, žarnice, palice za golf, glasbene inštrumente, ročna orodja, kuhinjske pripomočke in podobno. Če želi levičar normalno živeti, mora znati tisto, česar desničarju nikoli ni treba.

Tako se pogosto zgodi, da levoročne otroke označijo za nerodne in okorne. Velikokrat pa je težava ravno v stalnem prilagajanju uporabe desnoročnih pripomočkov.

RAZVOJ LATERALNOSTI

Če otrok občasno uporablja levo roko, še nikakor ni nujno, da se bo razvil v levičarja. Preden se dominantnost ustali, se pri otroku večkrat menja; včasih prevladuje nagnjenje k desni, včasih k levi. Pojavljajo pa se tudi obdobja, ko otrok spontano enakovredno in enakomerno uporablja obe roki. Pri večini otrok se dominantnost pokaže pri četrtem letu starosti, pri mnogih pa že pred dopolnjenim drugim letom. Najkasneje se ustali pri otrocih, ki niso čisti levičarji ali desničarji in tako dalj časa preizkušajo, katera roka jim bo bolje služila. Pri osmih letih naj bi se po raziskavah dominantnost roke že popolnoma ustalila.

Poznamo pa tudi osebe, ki so obojeročni (ambidekstrija). To pomeni, da zlahka uporabljajo obe roki enakovredno. Nekateri lahko celo pišejo z obema rokama

vzajemno. Je pa res, da so kot otroci lahko na začetku zaradi svoje obojeročnosti precej zmedeni.

UGOTAVLJANJE LEVIČARSTVA

Če je otrok evidentno levoročen, je zagotovo najbolje, da ga učimo pisanja z levo roko. Če pa smo slučajno v dvomih, katera je otrokova dominantna roka, lahko to preizkusimo na nekaj zelo preprostih načinov. Otroku ne smemo povedati, da ga preizkušamo. Predmetov mu nikoli ne damo v roko, temveč jih položimo na sredino mize pred njim. Skušamo si zapomniti, v kateri situaciji je izbral katero roko. Strokovnjaki so si enotni, da pri zelo izraziti obojeročnosti naredimo otroku uslugo, če ga navajamo na dominantnost desne roke.

Nekaj napotkov za ugotavljanje dominantnosti roke:

- Ročna lutka – opazujte, na katero roko si bo otrok med igro nadel ročno lutko.
- Vlečenje – pri večjih otrocih test izvedemo tako, da jim damo debelo iglo in blago ali karton. Ni pomembno, katera roka drži iglo ali nit. Mnogo bolj pomembno je, katera roka izvaja vlečenje igle skozi blago.
- Ključ in ključavnica – ključ položimo na mizo in otroka poporosimo, naj zaklene vrata.
- Nalaganje kock – otrok mora iz razmetanih kock sestaviti stolp. Če pri tem bolj uporablja levo roko, je levičar.
- Zabijanje žebeljev – otrok naj zabije nekaj žebeljev z otroškim kladivom; pozorni smo na roko, ki drži kladivo.
- Sestavljanje mozaikov – otrok mora sestaviti dve vrsti mozaikov; prvo z eno drugo z drugo roko. Pozorni smo, katero roko je najprej izbral za delo. Čas merimo na skrivaj, da je otrok pozoren na sestavljanje.
- Risanje – na sredini lista potegnemo navpično črto. Otroku rečemo, naj na desno nariše z desno roko in na levo stran z levo roko; obakrat isti motiv. Pozorni smo, katero stran je izbral najprej in kje je slika bolj definirana.
- Metanje žoge – prosite otroka, naj vam poda žogo.
- Držanje žlice – opazujte, s katero roko je.

- Striženje – ponudite mu papir in škarje; nastriže naj papir na majhne koščke.

PREUSMERJENI LEVIČARJI

Kot smo že omenili, so na levičarstvo včasih gledali kot na okvaro. Še danes se najdejo ljudje, ki levoročnost jemljejo kot na slabo navado, ki se je mora otrok čimprej odvaditi. Določeni starši so mnenja, da bo njihovim otrokom lažje, če jih bodo preusmerili na desno roko, v prepričanju, da bodo tako lažje funkcionirali v širšem okolju.

Preusmerjanje otrok doživlja kot neke vrste nasilje, kar je odvisno tudi od načina in časa, v katerem se preusmerjanje izvaja. Pri preusmerjenih levičarjih se lahko pojavi nešteto neprijetnih posledic, kot so na primer: govorne motnje (jecljanje), motorični nemir in spremembe vedenja, nevroze, padec učnega uspeha, motnje branja in pisanja, težave z grafomotoriko in hitrostjo zapisa, odpor do šole, odkrenljiva pozornost, okornost in počasnost, nočno in dnevno mokrenje in še bi lahko naštevali.

Preusmerjanje levoročnosti lahko spremljajo različne težave. Izrazitejša kot je levoročnost, hujše so posledice preusmerjanja.

Če je otrok že preusmerjen levičar in smo pri njem opazili določene prej omenjene težave in spremembe, ga raje pripeljimo k strokovnjaku; laično preusmerjanje nazaj na levo roko je namreč lahko neugodno ali celo škodljivo za otroka.

POMOČ LEVOROČNEMU OTROKU

Desnoročnim staršem je težko naučiti levičarja določenih veščin; tako se trudijo oboji – starši in otrok, pa kljub temu včasih rezultati niso pravi. Najbolje je, da svojega otroka učite določenih gibov tako, da sedite nasproti njega. Levoročen otrok je kot zrcalna slika desnoročnega starša. Stvari ga torej učite tako, kot da bi se gledal v ogledalu in bi ponavljal za njim. Uspeha ne pričakujte takoj, zagotovo pa bo prišel hitreje kot če bi sedeli bočno ob otroku in mu skušali razložiti filozofijo leve z vašo desno roko.

Poleg tega se zdaj na srečo dobijo tudi nalivna peresa za levičarje; nekatera celo z lokom, da bolje sedejo v dlan. Prav tako boste otroku olajšali delo, če mu boste kupili škarje za levičarje, ki se dobijo v vseh bolj založenih knjigarnah. Če ste desničarji,

skušajte striči s temi škarjami z vašo desno roko in lahko boste razumeli, kako bi se počutil vaš otrok, če bi mu ponudili navadne škarje.

Pri pisanju je zopet treba upoštevati določene zakonitosti. Levičar ima zvezek na levi strani z desnim robom poševno navzdol. Nagib zvezka naj bo tolikšen, da roka v času premika od rame tvori paralelno linijo z linijo zvezka (nekje pod kotom 45 stopinj). Včasih je nagib zvezka koristno povečati, če opazimo, da nagib črk ni pravilen. Ostale pripomočke in peresnico naj ima otrok na levi strani mize. Pri pisanju naj dlan počiva na mezincu, ki se naslanja na podlago, po kateri se premika. Zgornja stran dlani je rahlo nagnjena levo proti vrhu, tako da s podlahtnico tvori topi kot. Če ima otrok kljub prilagojenemu pisalu še vedno težave, mu lahko kupimo gumijaste ali penaste nastavke za pisalo, za boljši oprijem in manjše drsenje.

V Sloveniji se na žalost še ne da kupiti mnogo pripomočkov za levičarje. Tisti, ki pa bi radi malce več in vam ni težko poseči v žep, pa boste marsikaj našli v spletnih trgovinah. In lahko boste ugotovili, da na nekaterih ameriških spletnih trgovinah včasih že kar malce pretiravajo (če nič drugega, s cenami prilagojenih izdelkov).